

26.

Jegyzőkönyv

*Felvétel Szatmáron, 1930. október hó 25-én, az Országos Magyar Párt
Intézőbizottságának üléséről.*

Jelen vannak: a jegyzőkönyvhöz ./. alatt csatolt névsorban felsorolt intézőbizottsági tagok.

Távolmaradásukat kimentették: Balázs András, Buday Tibor, dr. Drexler Béla, dr. Fekete Andor, dr. Ferencz József, Gombos Benő, Cs. Lázár László, dr. Nagy Jenő, dr. Róth Hugó, Sándor József, dr. Sebesi János, dr. Szász Pál, dr. Széll Lajos, gr. Teleki Domokos, Ugron István, dr. Váradi Aurél.

Elnököl: dr. gr. Bethlen György, jegyzőkönyvet vezeti: dr. Deák Gyula.

Elnök az ülést megnyitja.

1. Targyaltatik ügyvezető alelnöknek a nagygyűlés elé terjesztendő jelentése.

Ügyvezető alelnök indítványozza, hogy mivel a jelentés amúgy is csak az eddigi intéző bizottsági ülések anyagának összefoglalása, és így annak tartalma általánosságban az intéző bizottság tagjai előtt ismeretes, mellőztessék annak egész terjedelemben való felolvasása.

Kovács Kálmán indítványozza, hogy határozott formában tétessék kijelentés az ügyvezető alelnök jelentésében arra vonatkozólag, hogy sérelmeink orvoslása nem történt meg, és ezért a székelyudvarhelyi nagygyűlés határozatát fenntartván, sérelmeink orvoslásáért esetenként a Nemzetek Szövetségéhez fogunk fordulni. Felhatalmazása van annak kijelentésére, hogy fenti indítványa a magyar egyházak álláspontját fejezi ki. – Indítványozza, hogy a nagygyűlésen az ügyvezető alelnöki jelentés felolvasása után fenti értelemben dr. Pál Gábor adjon kifejezést nemzeti elkeseredésünknek.

Dr. Pál Gábor helyesli Kovács Kálmán indítványát, csupán azt kéri az intézőbizottságtól, hogy tekintsenek el az ő szerepeltetésétől, nehogy úgy tűnjék fel a dolog, mintha nemzeti sérelmeink előterjesztése kizárólag az ő személyéhez lenne kapcsolva. Indítványozza továbbá, hogy a nagygyűlés ne egyes sérelmek megvitatásával fecsérle idejét, hanem általános elvi magállapítások és sérelmek alkossák a nagygyűlési vita anyagát. Különösen felhívja a figyelmet a csendőr és rendőri brutalitások elrettentő példáira.

Ügyvezető alelnök indítványozza, hogy a kisebbségi szakosztály jelentése rendjén dr. Jakabffy Elemér terjessze elő a nagygyűlésen a Kovács Kálmán által előterjesztett indítványt.

Dr. Pál Gábor indítványozza, hogy a kisebbségi szakosztály jelentésével kapcsolatban a magyar sajtó elleni kifogások is terjesztessenek elő.

Dr. Thury Kálmán ellenzi Pál Gábor javaslatát; szerinte a magyar sajtó elleni panaszok egy intézőbizottsági ülésen, mint önálló tárgysorozati pont tárgyalandók, mert azoknak tárgyalására a nagygyűlés nem alkalmas fórum.

Sárközy Lajos a Királyhágó-melléki iskola panaszok felvételét kéri a nagygyűlés tárgysorozatába.

Dr. Illés Gyula mint az Erdélyi Református Egyházkerület kiküldöttje indítványozza, hogy a nagygyűlésen ismételtessék meg a székelyudvarhelyi határozat, mert iskolai sérelmeink nemcsak nem csökkennek, hanem napról-napra rettenetesen szaporodnak. Megrázó példákat hoz fel a mindennapi életből. Indítványozza, hogy az iskolai panaszok általánosságban és a Királyhágó-mellékiek abból kiemelve vétessenek fel a nagygyűlés tárgysorozatába.

Perédy György indítványozza, hogy a magyar sajtóügy rendezésére egy speciális bizottság küldessék ki.

Jakabffy Elemér vázlatosan előterjeszti a kisebbségi szakosztálynak a nagygyűlés elé terjesztendő jelentését.

Dr. Gyárfás Elemér vázlatosan előterjeszti a közgazdasági szakosztálynak a nagygyűlés elé terjesztendő jelentését.

Dr. Paál Árpád ugyancsak vázlatosan előterjeszti a közművelődési szakosztálynak a nagygyűlés elé terjesztendő jelentését.

Hegedűs Nándor a nagygyűlés legfontosabb eseményének azt tartja, hogy a kormány¹²⁴ kisebbségi magatartása felett a legsúlyosabb bírálat hangozzék el, és hogy a magyarság politikai és gazdasági helyzetének megrendítő képe leplezetlenül feltárassék. Indítványozza, hogy a nagygyűlés tárgysorozatának első pontjául a politikai helyzet megvitatása tűzessék ki, és ennek eredményeképpen határozati javaslat hangozzék el a nemzeti fájdalom és a kormány elleni bizalmatlanság erőteljes hangjának kifejezésével. Indítványozza, hogy a határozati javaslatot a nagygyűlésen dr. Abrudbányay Ede képviselő terjessze elő.

Dr. Gabányi Imre szerint nemzeti fájdalomunk megnyilatkozása impozáns kell legyen, de nem tartja taktikusnak, hogy nyilvánosságra hozzuk azon védekező eszközöket, melyeket akár belföldön, akár külföldön igénybe óhajtottunk venni sérelmeink orvoslására, mert ennek megtörténte esetén az államhatalom ellenakciójával találjuk magunkat szembe.

Árkossy Jenő dr., dr. Jakabffy Elemér, dr. Hinléder Fels Ákos, Kovács Kálmán, dr. Kotzó Jenő, Perédy György, dr. Paál Árpád, dr. Zágoni István és Hegedűs Nándor a nagygyűlés tárgysorozatának megállapítására tesznek indítványt.

Int. biz. elhatározza, hogy az általános politikai határozati javaslat az ügyvezető alelnök által felolvasandó intézőbizottsági jelentés után következzen a nagygyűlés tárgysorozatában, továbbá, hogy dr. Hinléder Fels Ákos a szakosztályok jelentése után adja elő a sajtóügy rendezése tárgyában elkészített munkálatát.

2. Tárgyalatik a nagygyűlési igazoló bizottság megalakítása.

Intézőbizottság az igazoló bizottságot dr. Meskó Miklós elnökle alatt dr. Árkossy Jenő, dr. Erdődi Antal, dr. Fritz László, Hantos Gyula, Kerekes J. és dr. Nagy Sándor tagokból alakítja meg.

3. *Főtítkár* bejelenti, hogy gr. Teleki Arctur lemondása folytán egy alelnöki, valamint elhalálozás, lemondás, kizárás és azon címen, hogy a tagozati elnökök,

valamint a képviselők és szenátorok az intézőbizottságnak hivatalból amúgy is tagjai, összesen 14 intéző bizottsági hely üresedett meg, melyeknek betöltéséről a kandidáló bizottságnak a jelentése alapján a nagygyűlés fog határozni.

Tudomásul vétetik.

4. *Ügyvezető alelnök* a fegyelmi szabályzat módosítására vonatkozó javaslatát terjeszti elő.

5. *Br. Szentkereszthy Béla* nem járul hozzá ügyvezető alelnök javaslatához, mert a fegyelmi ügyeket csak központi hatóság döntheti el, és nagyon veszedelmesnek tartja egyes fegyelmi ügyek elintézését a tagozatok hatáskörébe utalni. Indítványozza, hogy a tagozati elnökségre bízassék annak megállapítása, hogy fegyelmi vétség fennforog-e. A fegyelmi ügyekben való döntés azonban feltétlenül a központi szervre bízandó.

Br. Ambrózy Andor nem osztja *br. Szentkereszthy Béla* felszólalásában kifejtett aggodalmakat. Nézete szerint fegyelmi ügyekben elsőfokban a tagozat fegyelmi bizottsága hivatott ítélni. *Ügyvezető alelnök* javaslatát általában helyesnek tartja és azt elfogadja, mellőzendő azonban a javaslatnak azon rendelkezése, mely lehetővé teszi, hogy első fokban más tagozat fegyelmi bizottsága delegáltassék.

Perédy György javasolja, hogy a rosszállás kimondása esetében is jogorvoslatnak legyen helye.

Dr. Kotzó Jenő a javaslatot azon rendelkezéssel véli kiegészítendőnek, hogy a tagok kilépése a fegyelmi eljárás folyamatba tételét nem akadályozza meg.

*Intéző bizottság 18 szavazattal 12 ellenében ügyvezető alelnök javaslatát Perédy György módosításával elfogadja, és a fegyelmi szabályzatot ezen jegyzőkönyvhöz csatolt szövegben megállapítja.*¹²⁵

6. *Ügyvezető alelnök* előterjeszti a szervezeti szabályzat 19., 59. és 60.-ik §-ainak módosítására irányuló javaslatát a következőkben:

A szervezeti szabályzat 59.-ik §-a csupán a pártból való kizárásra nézve tartalmaz rendelkezést ami – tekintettel arra, hogy a fegyelmi eljárásról külön szabályzat intézkedik, melynek rendén más büntetési fokozat is megállapítható – nem helytálló, és ezért ezen szakasz szövege az alábbiak szerint volna módosítható:

„Az olyan párttag ellen, aki társadalmi vagy politikai magatartásával a magyar nemzeti kisebbség általános érdekei ellen súlyosabban vét, aki ezen magatartásával a párt lényeges programjával, vagy lényeges szabályaival szembehelyezkedik, aki a párt szervezeti szabályaiban megállapított gyűlések keretein kívül tartott gyűléseken, vagy egyéb módon az Országos Magyar Pártot, vagy annak vezetőségét, avagy a pártnak valamely, a párttól kapott megbízatásnak teljesítésében eljáró tagját nyilvánosan támadja vagy gátolja, aki a közfelfogás szerint infamáló büntetést vagy vétségért jogerősen elítéltetett, vagy aki egyébként a Magyar Párt érdekei és a pártfegyelem ellen súlyosabban vét, fegyelmi eljárásnak van helye.

A fegyelmi eljárásról külön szabályzat intézkedik.”

A szervezeti szabályzat 60.-ik §-a jelen szövegében az eljárni hivatott fórumokat, valamint a jogorvoslat mikéntjét tartalmazza, mi azonban nem foglalhat helyet a

szervezeti szabályzatban, hanem a már fentebb említett fegyelmi szabályzatba tartozik. Ennélfogva a 60. § törlését javasolja.

Megtörtént tények igazolják, hogy a pártnak olyan tagjai, kik súlyosan vétettek a pártfegyelem ellen, hogy cselekedeteik következményeitől szabaduljanak, kilépnének a pártból. Ezeknek esetleges visszavétele a pártba szükségessé teszi bizonyos jogszabály megállapítását, miért is javasolja, hogy 60. §-ként a következő szöveg iktattassék be:

„Aki a pártból kilépett, csak a központi elnöki tanács előzetes jóváhagyásával vehető újra fel.

A felvétel felett a kilépett párttagra nézve illetékes községi (r. t. városi) tagozat dönt.”

Végül javaslatot tesz ügyvezető alelnök arra nézve, hogy a vármegyei, illetve törvényhatósági városi tagozatok tisztikarába az ügyész is felvétessék, minek folytán a 19. § szövege a következő lenne:

„A vármegyei tagozat tisztikarát a közgyűlés választja.

A tisztikar elnökből, 2–4 alelnökből, főtitkárból, ügyészből, 2 jegyzőből, pénztárnokból és ellenőrből áll. Megbízatásuk 4 évre szól. A vármegyei tagozat ügyviteli szabályzatát az elnöki tanács állapítja meg.”

Intézőbizottság ügyvezető alelnök javaslatát egyhangúlag elfogadja, és a hivatkozott 19., 59. és 60. §-ok módosított szövegét a nagygyűlés elé terjeszteni határozza.

7. Tárgyaltatik a közművelődési szakosztály megalakítása.

Intézőbizottság a közművelődési szakosztály tagjaiul a következőket választja meg:

Antal Gyula ref. igazgató tanító, Kolozsvár, dr. Bitay Árpád theol. tanár, Gyulafehérvár, dr. Balázs András praelátus-kanonok, Kolozsvár, Csermák Béla egyházkerületi főjegyző, Nagyvárad, Csutak Vilmos ref. ig. tanár, Sepsiszentgyörgy, Dóczyiné Berde Amál, Nagyenyed, Debreczeny István ref. lelkész, Szatmár, Dózsa Endre nyugalmazott alispán, Kolozsvár, dr. Gál Kelemen főg. tb. igazgató, Kolozsvár, Gombos Benő kereskedő, Kolozsvár, P. Gulácsy Irén író, Kolozsvár, Gyallay P. Domokos, Kolozsvár, dr. György Lajos tanulmányi igazgató, Kolozsvár, Hantos Gyula tagozati titkár, Kolozsvár, dr. Hinléder Fels Ákos ügyvéd, Székelyudvarhely, br. Huszár Pálné, Kolozsvár, Imrik S. Zoltán kanonok, Nagyvárad, dr. Illés Gyula egyh. ker. előadó, Kolozsvár, dr. Janovics Jenő színigazgató, Kolozsvár, Járay István koll. igazgató, Nagyenyed, dr. Kántor Lajos tanár, Kolozsvár, Kiss Elek theol. tanár, Kolozsvár, dr. Krenner Miklós hírlapíró, Kolozsvár, dr. Kovács Árpád tagozati titkár, Nagyvárad, Kovács Dezső igazgató, Kolozsvár, Mikola András festőművész, Nagybánya, dr. Nagy Sándor ügyvéd, Erdőd, Nikodémusz Károly ev. esperes, Brassó, Nyírő József író, Kolozsvár, dr. Patay József rendfőnök, Kolozsvár, dr. Péter Béla ny. gazd. akad. ig., Kolozsvár, Pakots Károly római katolikus püspöki irodaigazgató, Szatmár, dr. Paál Árpád képviselő, Kolozsvár, dr. Pál Gábor szenátor, Csíkszereda, dr. Pusztay Kálmán keresk. isk. tanár, Kolozsvár, Rass Károly főgimnáziumi igazgató., Gyulafehérvár, Reményik Sándor író, Kolozsvár, Sándor József szenátor, Kolozsvár, dr. Sebestyén Miklós ügyvéd, Marosvásárhely, dr. Sulyok István szerkesztő, Kolozsvár, Schill József

nyug. alispán, Arad, Sveitzer István földbirtokos, Aranyosmeggyes, dr. Szász Ferencz szerkesztő, Kolozsvár, Szélyes Dénes kanonok, Gyulafehérvár, Szemlér Ferencz tanár, Brassó, Szijgyártó Gábor tanár, Marosvásárhely, Tavaszy Sándor theol. igazgató, Kolozsvár, Torma János festőművész, Nagybánya, P. Trefán Leonard Ferenczrendi házfőnök, Kolozsvár, dr. Varga Béla theol. tanár, Kolozsvár, dr. Várad Aurél ügyvéd, Kolozsvár, Vásárhelyi János egyh. főjegyző, Kolozsvár, dr. Vékás Lajos vezérigazgató, Kolozsvár, dr. Zágoni István szerkesztő, Kolozsvár.

8. *Perédy György* indítványt terjeszt elő, hogy a folyton növekvő kivándorlás és az azt elősegítő lelketlen ügynökök csábításainak leküzdésére az egész magyar társadalom és a magyar egyházak lelkészei és tanítói közreműködésével a Magyar Párt erőteljes akciót tegyen folyamatba.

Intézőbizottság az indítványt elfogadja.

Több tárgy nem lévén, elnök az ülést berekeszti.

K. m. f.

Dr. gróf Bethlen György s. k.

elnök

Dr. Deák Gyula s. k.

főtítkár

jkv.-vezető

[Aláíró ív:]¹²⁶

Pekri Géza; dr. Ambrózy; dr. Thury Kálmán; dr. Kotzó Jenő; Gyárfás Elemér; dr. Nagy Sándor; dr. Paretz Béla; Purgly László; dr. Apáthy Árpád; Meskó Miklós; *[olvashatatlan]*; dr. Hinléder Fels Ákos; dr. Pál Gábor; dr. Jodál Gábor; Balogh Arthur; Béldi Kálmán gróf; dr. Josika János; Szentkereszthy Béla br.; Barabás Béla *[...]*; dr. Abrudbányay Ede; dr. Cziffra Kálmán; dr. Török Andor; Perényi György; dr. Gabányi Imre; dr. László Dezső; dr. Székely Gábor; id. dr. Barabás Béla, Arad; *[olvashatatlan]*; Gyallay Domokos; Bartalis Ferencz; Szabó Béni; Willer József; Dr. György József; dr. Árkossy Jenő; Bokor Márton; Kispál László; dr. Illés Gyula; Kovács Kálmán; dr. Zágoni István; dr. Benedek Aladár.

Fasc. 1, fol. 238-243, gépelt tisztázat, összefűzött, hátlapján pecsét.